

УДК 327:341.95

DOI [https://doi.org/10.32689/2523-4625-2024-1\(73\)-8](https://doi.org/10.32689/2523-4625-2024-1(73)-8)

Маріанна МАРУСИНЕЦЬ

кандидат філологічних наук, доцент, старший науковий співробітник, доцент кафедри історії та суспільних дисциплін, старший дослідник Науково-дослідного центру імені Тіводора Легоцькі, Закарпатський угорський інститут імені Ф. Ракоці II

ORCID: 0000-0001-7366-9328

РОЛЬ ДИПЛОМАТІЇ ІРЛАНДСЬКОЇ ДІАСПОРИ США У МИРНОМУ ПРОЦЕСІ В ПІВНІЧНІЙ ІРЛАНДІЇ

У статті проведено дослідження ролі діаспоральної дипломатії ірландської діаспори США у врегулюванні північноірландського конфлікту. Актуалізовано, що діаспори, є впливовими акторами на світовій політичній арені і можуть грати суттєву роль у підтриманні мирного процесу на історичній батьківщині. Виходячи з актуальності основна мета даного дослідження полягає у визначенні механізмів залучення ірландської діаспори у мирне врегулювання північноірландського конфлікту. Північноірландський конфлікт ілюструє можливість залучення потенціалу діаспори і механізмів діаспоральної дипломатії, які можуть бути використані діаспорою з метою впливу на миротворчий процес. Показано, що історично складні відносини між Великобританією та Ірландією вплинули на ірландську діаспору США, а також на її діяльність.

Аргументовано, що велика і впливова ірландська діаспора США стала розглядатися ірландськими політиками як ресурс, який можна використовувати для досягнення дипломатичних цілей Ірландії. Складна модель взаємодії між ірландськими націоналістичними політиками, ірландсько-американською діаспорою, критично налаштованими ірландсько-американськими політиками та урядом США демонструє, що участь діаспори може сприяти миру, навіть якщо це суперечить історичним дипломатичним відносинам та кидає їм виклик.

Доведено, що діаспорні організації здатні надавати як фінансову допомогу, так й потужну політичну підтримку. Аргументована позиція політиків Ірландії сприяла зміні підходів та стратегії американської діаспори щодо конфлікту у Північній Ірландії. Нова стратегія створила можливості залучення США у мирний процес у якості посередника, що стало ключовим чинником у трансформації конфлікту. У цьому процесі важливу роль відіграли ірландські діаспорні структури та проірландське лобі США.

Аргументовано, що в умовах глобалізації, трансформації міжнародного порядку та системи міжнародних відносин трансформуються і відносини між ірландськими лідерами, ірландсько-американською діаспорою, ірландсько-американськими політичними елітами та американською дипломатією. Тому, особливого значення набувають транснаціональні мережі захисту інтересів, що пов'язані з ірландською діаспорою, та їх вплив на американську дипломатію. Доведено, що в умовах глобальних трансформацій країнам слід зосередитись на спілкуванні та співпраці між великою кількістю учасників діаспоральної дипломатії. Загальна культура та діяльність міністерств закордонних справ мають бути наповнені довірою, відкритістю та прозорістю. Центральне місце в «новій дипломатії» займає ідея про те, що громадяни відіграють помітнішу роль, ніж раніше, що також поширюється і на діаспори.

Ключові слова: діаспоральна дипломатія, ірландська діаспора США, північноірландський конфлікт, мирний процес, Ірландська республіканська армія (ІРА), США, Північна Ірландія.

Marianna Marusynets. THE ROLE OF US IRISH DIASPORA DIPLOMACY IN THE PEACE PROCESS IN NORTHERN IRELAND

The article examines the role of diaspora diplomacy of the US Irish diaspora in the resolution of the Northern Irish conflict. It has been updated that diasporas are influential actors on the world political stage and can play a significant role in maintaining the peace process in their historical homeland. Based on its relevance, the main goal of this study is to determine the mechanisms for involving the Irish diaspora in the peaceful resolution of the Northern Irish conflict. The Northern Irish conflict illustrates the possibility of attracting the potential of the diaspora and the mechanisms of diaspora diplomacy, which can be used by the diaspora to influence the peace process. It is shown that the historically difficult relations between Great Britain and Ireland have influenced the Irish diaspora in the United States, as well as its activities.

It is argued that the large and influential Irish diaspora in the United States began to be viewed by Irish politicians as a resource that could be used to achieve Ireland's diplomatic goals. The complex pattern of interactions between Irish nationalist politicians, the Irish-American diaspora, critical Irish-American politicians, and the US government demonstrates that diaspora engagement can promote peace even when it contradicts and challenges historical diplomatic relationships.

It has been proven that diaspora organizations are able to provide both financial assistance and strong political support. The reasoned position of Irish politicians contributed to a change in the approaches and strategies of the American diaspora regarding the conflict in Northern Ireland. The new strategy has created opportunities for the United States to be involved in the peace process as a mediator, which has become a key factor in the transformation of the conflict. The Irish Diaspora structures and the US Irish lobby played an important role in this process.

It is argued that under the influence of globalization, the transformation of the international order and the system of international relations, relations between Irish leaders, the Irish-American diaspora, Irish-American political

elites and American diplomacy are being transformed. Therefore, transnational advocacy networks associated with the Irish diaspora and their influence on American diplomacy are of particular importance. It is proved that in the context of global transformations, countries should focus on communication and cooperation between a large number of participants in diaspora diplomacy. The general culture and activities of the Ministries of Foreign Affairs should be filled with trust, openness and transparency. Central place in the "new diplomacy" takes the idea that citizens play a more prominent role than before, which also applies to diasporas.

Key words: diaspora diplomacy, US Irish diaspora, Northern Irish conflict, peace process, Irish Republican Army (IRA), USA, Northern Ireland.

Постановка проблеми. Дослідження ролі діаспори у протистоянні в Північній Ірландії та механізмів її залучення до трансформації конфлікту та активізації мирного процесу є актуальним тому, що діаспори стають впливовими акторами у світовій політиці та механізмом впливу на зовнішню політику держав. Однією з найвпливовіших діаспор у США безсумнівно залишається ірландська діаспора представники якої історично займають високі посади в урядових структурах і впливають на зовнішньополітичний курс Сполучених Штатів.

Історично складні відносини між Великобританією та Ірландією вплинули на ірландську діаспору США і її діяльність. Як правило, діаспора завжди займає більш жорстку позицію, ніж суспільство, що конфліктує. Образи минулого радикалізують ставлення діаспори до конфлікту на батьківщині, а історична пам'ять виступає як мобілізаційний ресурс колективної ідентичності. Однак ірландська діаспора США стала важливим посередником в північноірландському конфлікті і зробила суттєвий внесок у мирний процес в Північній Ірландії.

Діаспорні організації здатні надавати як фінансову допомогу, так й потужну політичну підтримку. Аргументована позиція ірландських політиків сприяла зміні підходів та стратегії американської діаспори щодо конфлікту у Північній Ірландії. Нова стратегія створила можливості залучення США у мирний процес у якості посередника, що стало ключовим чинником у трансформації конфлікту. У цьому процесі важливу роль відіграли ірландські діаспорні структури та проірландське лобі США. Ірландці США активно прагнули взаємодії з прихильниками воєнного ірландського республіканізму з метою переконати останніх прийняти мирний демократичний порядок денний. Інклюзивний підхід відіграв важливу роль на хід мирного процесу у 1990-х рр. Ірландська діаспора США зіграла провідну роль у налагодженні контактів між прихильниками воєнного ірландського республіканізму та адміністрацією 42-го президента США Б. Клінтона. Без цього каналу зв'язку хід мирного процесу у Північній Ірландії був доволі проблематичним.

До 1990-х рр. населення Північної Ірландії негативно сприймало роль діаспори у мирному процесі в Північній Ірландії. Однак коли ірландська діаспора США змінила тактику і вирішила досягати мети ненасильницькими методами, ставлення до діаспори покращилося. Ірландська діаспора США істотно впливає на процеси, що відбуваються на батьківщині і її діяльність подібна за характером з діяльністю миротворчих організацій. Ірландська діаспора США надає суттєву підтримку мирним програмам і у північноірландському конфлікті представники американської ірландської діаспори знайшли механізми взаємодії у обох конфліктуючих громадах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У вітчизняній історіографії констатується недостатня кількість робіт, що присвячені проблемам та перспективам розвитку діаспоральної дипломатії особливо в контексті дипломатичних зусиль ірландської діаспори США, діяльність і зусилля якої спрямовані на сприяння у вирішенні північноірландського конфлікту. Тому, джерельною основою дослідження став науковий доробок американських, ірландських та європейських дослідників. В контексті даного дослідження необхідно виокремити науковий доробок, що присвячений ролі ірландської діаспори у мирному врегулюванні проблеми між Ірландією та Великобританією. На особливу увагу заслуговують наукові розвідки таких дослідників, як М. Кленсі, П. Діксон, Дж. Дуган, Дж. Дамбел, Дж. Гартнер, Г. Кіоун, Т. Ліонс, Д. Марейн, П. Маклауглін, К. О'Клірі, Б. Уїлан.

В цілому, констатуємо, що сьогодні існують окремі дослідження з дипломатії діаспори, проте діаспоральна дипломатія ще не має чіткого визначення і є областю, в якій залишається чимало можливостей для подальших наукових розвідок. В цілому наявні дослідження часто-густо фокусуються на дипломатії діаспори у традиційному розумінні. Основна увага приділяється, головним чином, «високій політиці» та таким темам, як лобіювання урядів інших країн з питань війни та миру, самовизначення та встановлення демократії, компенсацій та фінансових внесків діаспор. У цьому зв'язку слід відзначити роботи таких дослідників, як Дж. Гонзалез,

Дж. Келлі, А. Купер, Ф. Макконел, М. Мерфі, К. Рана, Е. Пауса, Б. Сمارт, Р. Такур, Т. Уайт, Ч. Фланган, Д. Ціракіс, Дж. Хейне.

Важливу роль у розвитку та утвердженні діаспори відіграє її політичний вплив, який дозволяє взаємодіяти та вести переговори з національних та міжнародних питань з політичними лідерами країни свого перебування. Це явище отримало назву «діаспоральна дипломатія» або «дипломатія діаспори» (англ. *Diaspora Diplomacy*) [9, с. 163]. Обидва переклади терміну однаково використовуються і у вітчизняній політології використовуються контекстуально.

Під «діаспоральною дипломатією» або «дипломатією діаспори» розуміється колективна діяльність, заснована на підтримці та активності великої кількості емігрантів, що впливають на культуру, економіку та політику країни, що приймає: «за допомогою взаємовигідних відносин, що зближують культури сторін»; у деяких випадках «здатних також впливати на міжнародні відносини не лише між своєю історичною батьківщиною та країною свого перебування» [7, с. 4], але й впливати на відносини з іншими країнами.

В рамках діаспоральної дипломатії діаспора розглядається як дипломатичний агент, з чим не погоджуються деякі дослідники. Наприклад американський дослідник Т. Ліонс вважає, що у цьому контексті краще використовувати таку наукову категорію, як – «діаспоральний лобізм» (англ. *Diaspora Lobbying*). Однак такий підхід може виявитися також суперечливим через те, що деякі держави можуть скористатися силою діаспори у своїх інтересах [9, с. 164].

Як вважає американська дослідниця К. Рана, діаспоральна дипломатія – явище маловивчене і не зовсім зрозуміле, що характеризується недоліком інформації та інтересу з боку наукового співтовариства. Вчені розглядають це поняття виходячи з таких ознак: 1) різноманітні форми організації спільнот емігрантів; 2) їх роль в інших країнах; 3) значення і роль спільноти у відносинах між країною, що приймає, і країною свого походження; 4) економічні, соціальні та культурні ролі наступних поколінь даних спільнот та міцність їх зв'язків з історичною батьківщиною; 5) потенційні ризики, що виникають унаслідок дипломатичної діяльності діаспори [13, с. 19].

Все це дозволяє стверджувати, що діаспоральна дипломатія є не до кінця вивченим явищем. Діаспоральна дипломатія поєднує в собі все різноманіття думок, які ускладнюють визначення її чітких кордонів та центральної

ідеї. Сьогодні діаспоральна дипломатія розглядається у трьох аспектах: 1) як розділ політичної соціології міжнародних відносин; 2) як позначення сукупності зовнішніх політик; 3) як дипломатичну стратегію. Вони різняться між собою і не піддаються порівнянню. Вважається, що така триступенева схема є найбільш цілісною та ефективною [13, с. 20].

Описані вище факти та ідеї спонукають розглядати явище діаспори як окрему категорію в рамках політології міжнародних відносин, що враховує зростання поширення цього явища у світовому масштабі, а також соціологічні, політичні та міжнародні протиріччя, що виникають. Британський дослідник Б. Сمارт у цьому контексті вважає, що соціологія досліджує різні трансформації міжнародних відносин, що призводять до «поширення подібних форм, продуктів, ідей, так само як розглядає їх закріплення та адаптацію у різноманітних соціальних контекстах» [14, с. 152]. Однак незрозуміло, якій науці належить право вивчати поведінку діаспор. На даний момент «чаша терезів» схилиється у бік соціології та політології міжнародних відносин. Проте такий висновок не є остаточним через те, що діаспоральна дипломатія повністю не вивчена.

Мета дослідження. Основна мета даного дослідження полягає у визначенні потенціалу можливостей, шляхів та механізмів залучення діаспоральної дипломатії, на прикладі, ірландської діаспори США у врегулюванні північноірландського конфлікту та мирному процесі.

Виклад основного матеріалу. Дослідження ролі діаспори під час активних фаз конфлікту на історичній батьківщині та її внесок у мирне врегулювання на прикладі північноірландського конфлікту становить значний інтерес. Ірландська діаспора США, будучи найчисленнішою і найвпливовішою групою, зіграла одну з ключових ролей у трансформації конфлікту в Північній Ірландії. На прикладі конфлікту в Північній Ірландії можна побачити ефективний механізм залучення діаспори до мирної трансформації конфлікту та використання її потенціалу для включення до процесу врегулювання впливового посередника – США. В умовах глобалізації, трансформації міжнародного порядку та системи міжнародних відносин трансформуються і відносини між ірландськими лідерами, ірландсько-американською діаспорою, ірландсько-американськими політичними елітами та американською дипломатією. Тому, в контексті даного дослідження необхідно особливо наголосити на важливості

транснаціональних мереж захисту інтересів, що пов'язані з ірландською діаспорою, та їх вплив на американську дипломатію.

На початку ХХ ст. Імон де Валера, ірландський революціонер, державний і політичний діяч, президент самопроголошеної Ірландської Республіки, не зміг мобілізувати «ірландську Америку» і переконати 28-го президента США В. Вільсона визнати Ірландську республіку. Не дивлячись на те, що місія не стала успішною, це символізувало розуміння ірландцями того, що діаспора в США може використовуватися для тиску на уряд США і тим самим формувати американську зовнішню політику у своїх інтересах.

Таким чином, ірландці диференціювали діаспору в США від ірландської діаспори в інших країнах на основі зростаючої потужності США у ХХ ст. Віра в те, що ірландсько-американська діаспора могла бути використана для трансформації зовнішньої політики США на користь Ірландії обумовило залучення видатних американців ірландського походження та ірландської діаспори в США для активізації мирного процесу в Північній Ірландії.

До кінця ХХ ст. американці ірландського походження стали ефективними зовнішньополітичними діячами у Конгресі США, переорієнтувавши американську дипломатію на Північну Ірландію. Ірландські політичні еліти використовували як діаспору, так і свої елітні зв'язки, щоб перетворити американську політику поваги до свого союзника з холодної війни на активну дипломатію, яка виступає посередником і сприяє миру. Політичні сили, включаючи юніоністів, представників Юніоністської партії Ольстера (англ. Ulster Unionist Party) у Північній Ірландії, що виступає за збереження Ольстера у складі Великобританії, визнали та спробували мобілізувати велику ірландську діаспору в США для реалізації своєї політичної програми [16].

Вчені дедалі частіше називають діаспори впливовими та важливими учасниками світової політики, що є елементами транснаціональних мереж захисту інтересів. Ірландська діаспора є прикладом такого зв'язку ірландської діаспори в США з офіційною дипломатією між урядами Ірландії та США. Хоча ірландська діаспора справді глобальна, ірландці у Великій Британії, Австралії, Канаді, Латинській Америці та інших країнах не мали великого впливу на мирний процес у Північній Ірландії. Таким чином, саме ірландська діаспора в США сприяла мирному процесу в Північній Ірландії. Представники ірландської діаспори в Конгресі

США були найважливішими посередниками між ірландськими націоналістичними політиками та ірландською діаспорою в США, які зрештою сприяли змінам політики США та політиці поваги до Великобританії [16].

Велика і впливова ірландська діаспора США стала розглядатися ірландськими політиками як ресурс, який можна використовувати для досягнення дипломатичних цілей Ірландії. Ще до вищезазначеного візиту І. де Валери в США ірландці, які прагнули незалежності, бачили важливих союзників саме у США. Розширений візит І. де Валери до США під час англо-ірландської війни у 1919 р. ґрунтувався на його переконанні, що його поїздка до США мобілізує ірландсько-американську діаспору, щоб переконати президента В. Вільсона визнати Ірландію незалежною державою [8].

Будучи демократом, 28-й президент США В. Вільсон залежав від ірландсько-американського голосування у великих містах, і таким чином він піддавався тиску цього важливого електорату [10, с. 187]. Зрештою, візит І. де Валери не увінчався успіхом у плані дипломатичного визнання ірландської держави через те, що після Першої світової війни США були дуже тісно пов'язані з Великобританією. Незважаючи на те, що зусилля І. де Валери не отримали визнання, його намагання підкреслюють думку ірландських політичних діячів відносно того, що ірландська діаспора в США може бути корисною у просуванні їхньої політичної мети.

Дипломатичні відносини між США та Ірландією стали теплими після того, як було створено Ірландську вільну державу з її формальним дипломатичним визнанням у 1924 р. [15]. Тісні відносини між США і Великобританією означали те, що США не виступатимуть проти Великобританії і не будуть використовуватися проти неї під час економічної війни, яка відбулася між Великобританією та Ірландією у 1930-і рр. З наближенням Другої світової війни політика ірландського уряду нейтралітету мала тенденцію до загострення ірландсько-американські відносини. Хоча ірландська політика була явно заснована на прагненні утвердити свою незалежність від Великобританії, багато хто в США хотів би, щоб ірландці приєдналися до союзної держави Великобританії [3].

Популярність нейтралітету в Ірландії під час Другої світової війни (в Ірландії Надзвичайний стан) означали те, що післявоєнні уряди Ірландії продовжили цю політику, а не приєдналися до США в Організації Північноатлантичного договору (НАТО). Хоча ірланд-

сько-американські відносини залишалися теплими у 1950–1960-ті рр., периферійна роль Ірландії у холодній війні як нейтральної країни означало те, що США не достатньо приділяли їй уваги у своїй дипломатії. Коли наприкінці 1960-х рр. у Північній Ірландії почалися заворушення, світ звернув на це увагу, включаючи США. Не дивлячись на те, що США не прагнули зіпсувати відносини зі своїм найближчим союзником з холодної війни – Великобританією, урядовці та члени ірландсько-американської спільноти стали дедалі більше стурбовані насильством у Північній Ірландії. На той час, під час президентства 39-го президента США Дж. Картера, ірландські чиновники ставали все більш наполегливими у своїх проханнях до уряду США зайняти публічну позицію щодо насильства в Північній Ірландії. Згодом ірландські урядовці чинили тиск на адміністрацію 40-го президента США Р. Рейгана, щоб змусити президента використати його особистий вплив на прем'єр-міністра Великобританії М. Тетчер, щоб переконати британців підписати «англо-ірландську угоду» [16].

Хоча ірландсько-американська діаспора не чинила особливого тиску під час президентства 41-го президента США Дж. Буша старшого, з приходом наступної адміністрації 42-го президента США Б. Клінтона все швидко змінилося. Закінчення холодної війни означало те, що США потрібно було менше підкорятися британському уряду і це дозволило США стати більш ефективним посередником у мирних переговорах [4].

З меншою кількістю міжнародних обмежень політика уряду США все більше перебувала під впливом внутрішніх чинників, що дозволило національним ірландсько-американським групам посилити свій вплив та залучити британський уряд до участі у мирному процесі в Північній Ірландії. Ірландський уряд під керівництвом А. Рейнольдса скористався цією можливістю. На початку 1990-х рр., щоб чинити тиск на президента Б. Клінтона та американський уряд, щоб вони брали активнішу участь у мирному процесі [12].

Уряд Ірландії чинив істотний тиск на уряд США, щоб він видав візу лідеру ірландських республіканців Дж. Адамсу, сподіваючись, що це легітимізує республіканців на землі Північної Ірландії і спонукає їх до припинення вогню і переговорів [1]. Це рішення отримало широку підтримку серед американців ірландського походження, оскільки воно було схвалено як громадянами в США, хто продовжував підтримувати та ідентифікувати себе

з ірландською республіканською справою, а також з тими, хто став більш поміркованим та шукав засобів сприяння миру в Північній Ірландії.

Уряд США за президента Б. Клінтона продовжував грати важливу, хоч і підтримуючу роль, призначивши Дж. Мітчелла головою комісії, яка мала визначити параметри участі воєнізованих формувань у переговорах, кульмінацією яких стало підписання Угоди Страсної п'ятниці. Ірландський уряд продовжував використовувати Сполучені Штати як ефективну третю сторону в процесі реалізації Угоди Страсної п'ятниці [17]. Нескінченний оптимізм, позитивна рішучість і здатність Б. Клінтона співпереживати та ставитися до численних та різноманітних сторін конфлікту, а не просто ставати на бік націоналістів та республіканців, зробили його важливою дійовою особою у мирному процесі [5].

Необхідно зазначити, що Б. Клінтон, який, до речі, також має ірландські коріння, надав проблемі Північної Ірландії пріоритетну роль у зовнішній політиці США, брав особисту участь у багатосторонніх переговорах, що призвели у квітні 1998 р. до укладання Белфастської угоди, також відомої як «Угода Страсної п'ятниці» (Good Friday Agreement) [6]. Тим самим Б. Клінтон виконав свою передвиборчу обіцянку, дану ірландській діаспорі у квітні 1992 р. у Нью-Йорку під час праймеріз.

У цьому контексті слід стисло висвітлити основні моменти Угоди Страсної п'ятниці – угода про політичне врегулювання конфлікту в Північній Ірландії, яка передбачала створення автономних органів влади. В угоді було запропоновано низку інших заходів щодо політичних та конституційних аспектів північноірландського конфлікту. В цілому, угода передбачала: «Обрання Північноірландської Асамблеї, яка має законодавчі повноваження; Формування Виконавчого комітету у складі 12 міністрів обох головних конфесій на виконання функцій уряду Північної Ірландії; створення міністерства міжірландської ради в рамках співробітництва між Північною Ірландією та Ірландською Республікою; створення міжурядової Ради Британських островів, що включає представників Великобританії, Ірландії, Ольстера, Шотландії та Уельсу; Внесення поправок до Конституції Республіки Ірландія щодо територіальних претензій на Північну Ірландію; Роззброєння воєнізованих угруповань Північної Ірландії протягом найближчих двох років після проведення референдуму, за яким має бути виконання обіцянки про звільнення північноірландських

ув'язнених з в'язниць; Реформа ольстерської поліції, відповідно до плану Паттена» [6].

План реформи передбачав рівну кількість протестантів і католиків, які служать у поліції, створення комісії для контролю за дотриманням прав людини, а також виключення з офіційної назви поліції слова «Королівська», що мало значне символічне забарвлення, що наголошує на дореволюційному статусі Північної Ірландії [6]. Проте, незважаючи на ґрунтовний і досить добре розроблений план, він був схвалений лише Північноірландським парламентом, а основні політичні партії висловили певне невдоволення за різними пунктами.

Американський дослідник П. Діксон зображує роль США та Б. Клінтона як навмисно перебільшену, щоб вплинути на республіканців та змусити їх відмовитися від збройної боротьби [2]. У цьому контексті американська дослідниця М. Кленсі заявила, що «Хореографія мирного процесу означала, що за президентства Дж. Буша молодшого уряд США відігравав роль поганого поліцейського, який заохочує виведення ІРА з експлуатації, тоді як британський та ірландський уряд грали роль доброго поліцейського, більш м'яко підтримуючи виведення ІРА з експлуатації» [1]. Хоча 43-й президент США Дж. Буш молодший був набагато менш залучений до мирного процесу в Північній Ірландії, ніж Б. Клінтон, його посланцям Р. Хаасу та М. Райсу була надана велика автономія у розробці політики та прагненні до зміцнення миру, і вони відігравали важливу роль другорядних гравців у процесі досягнення миру для виконання Угоди Страсної п'ятниці.

Протягом усього мирного процесу між різними групами Північної Ірландії та США, ірландським урядом та урядом США існували складні відносини. В цьому контексті діаспоральна дипломатія дає можливість зрозуміти складну взаємодію, яка існувала між різними сторонами конфлікту в Північній Ірландії, і те, як уряд США вплинув на врегулювання конфлікту. Уряд США міг бути набагато менш схильним до дипломатичної участі в Північній Ірландії, якби не передбачувані вигоди від умиротворення ірландсько-американських виборців та їх обраних представників. Ця важлива група в американській політиці – ірландська діаспора в США, яка до кінця ХІХ та початку ХХ ст. створила важливу міську базу підтримки, досягла свого апогею впливу в американській національній політиці після обрання президента Дж. Кеннеді [16].

Після обрання Дж. Кеннеді 35-м президентом США чимало американських політиків

ірландського походження досягли найвищого ешелону влади в політичній системі США. Особливе значення для мирного процесу, що розгортався у 1990-х рр., вплинув брат убитого президента Дж. Кеннеді сенатор Едвард Кеннеді. До 1990-х рр. сенатор Е. Кеннеді став одним із найдосвідченіших законодавців кінця ХХ ст. Ірландський уряд та ірландські націоналісти, особливо Дж. Хьюм, змогли ефективно переконати Е. Кеннеді та інших важливих ірландсько-американських політичних лідерів у тому, що США необхідно було відігравати більш значну дипломатичну роль у Північній Ірландії [11]. Згодом вони ефективно лобювали інтереси ірландської діаспори в США з метою підвищення дипломатичної ролі США у Північній Ірландії, часто чинячи при цьому тиск на свого давнього союзника – британський уряд.

Відтак, тип втручання у процеси на батьківщині, що здійснюється діаспорами, частогусто зіставляється з характером діяльності миротворчих організацій. Діаспорні структури можуть демонструвати позитивний потенціал. Позитивна роль діаспори найчастіше ігнорується тими, хто бачить в ній деструктивний початок. Ірландська діаспора США активно прагнула взаємодії з прихильниками войовничого ірландського республіканізму, намагаючись переконати останніх прийняти мирну демократичну програму. Цього вдалося досягти шляхом прямого політичного діалогу з «Шинн Фейн» та створення каналу комунікації між ірландськими республіканцями та адміністрацією Б. Клінтона, що відіграло позитивну роль у врегулюванні конфлікту та мирному процесі у 1990-х рр.

Висновки. В умовах глобальних трансформацій країнам слід зосередитись на спілкуванні та співпраці між великою кількістю учасників діаспоральної дипломатії. Загальна культура та діяльність міністерств закордонних справ мають бути наповнені довірою, відкритістю та прозорістю. Центральне місце в «новій дипломатії» займає ідея про те, що громадяни та діаспори відіграють помітнішу роль, ніж раніше.

Ірландська діаспора в США, організована у численні транснаціональні мережі захисту інтересів, та ірландсько-американські політичні лідери, які впливають на зовнішню політику Конгресу стали важливими гравцями у встановленні миру в Північній Ірландії. Наприкінці ХХ ст. ірландські націоналістичні політики звернулися за допомогою до уряду США у врегулюванні конфлікту, визнаючи фундаментальні відмінності між профспілковими активістами та націоналістами у

Північній Ірландії. Оскільки Великобританія історично підтримувала профспілкових активістів, вона могла ефективно виступити посередником у конфлікті. З націоналістичної та республіканської точки зору це вимагало від США кинути виклик британській політиці щодо Північної Ірландії, надавши візу Дж. Адамсу, якого британці та свого часу США, класифікували як терориста.

У той час, коли між урядами Великобританії та США були напружені дипломатичні обміни, видача візи допомогла ірландським республіканцям на чолі з Дж. Адамсом і сприяла припиненню вогню ІРА, заклавши основу для відкритих, прямих переговорів між «Шинн Фейн» і британським урядом. Дипломатичні зусилля США допомогли місцевим сторонам, а також британському та ірландському урядам досягти врегулювання – Угоди Страсної п'ятниці. Уряд США продовжував підтримувати мирний процес у Північній Ірландії, допомагаючи в реалізації цієї Угоди. Складна модель взаємодії між ірландськими націоналістичними політиками, ірландсько-американською діаспорою, критично налаштованими ірландсько-американськими політиками та урядом США демонструє, що

участь діаспори може сприяти миру, навіть якщо це суперечить історичним дипломатичним відносинам та кидає їм виклик.

Отже, залучення адміністрації США у північноірландське врегулювання у якості посередника виявилось ключовим моментом у трансформації конфлікту. У цьому процесі важливу роль відіграли ірландські діаспорні структури та проірландське лобі США. До 1994 р. республіканці та юніоністи оголосили про припинення вогню. На той час сторони зазнали значних втрат і британська армія дійшла висновку про те, що їй не вдасться розгромити збройні групи. Розуміння того, що силовими методами досягти об'єднання Ірландії неможливо, прийшло до ІРА трохи раніше. Конфліктуючі сторони разом опинилися в безвиході і стали готові для ведення переговорів. Коли з'ясувалося, що через позицію юніоністів неможливо знайти рішення всередині Північної Ірландії, було вирішено залучити до переговорного процесу зовнішніх гравців, зокрема Великобританію та ЄС. Однак найважливішим учасником мирного процесу стали США на вирішення яких впливали політичні лідери ірландського походження та ірландська діаспора США.

Література:

1. Clancy M-A. C. The Lessons of Third-Party Intervention? The Curious Case of the United States in Northern Ireland / in T.J. White (ed.), *Lessons from the Northern Ireland Peace Process*, Madison: University of Wisconsin Press. 2013. P. 173–197.
2. Dixon P. «Rosy Catholics» and «Dour Prods»: President Clinton and the Northern Ireland Peace Process. *International Politics*. 2010. Vol. 47 (2). P. 210–228.
3. Duggan J. P. *Neutral Ireland and the Third Reich*. Dublin: Gill and Macmillan, 1985.
4. Dumbrell J. *Personal Diplomacy: Relations between Prime Ministers and Presidents* / in A. P. Dobson, Steve Marsh (eds), *Anglo-American Relations: Contemporary Perspectives*, London: Routledge. 2013. P. 82–104.
5. Gartner J. D. *In Search of Bill Clinton: A Psychological Biography*. New York: St. Martin's. 2008.
6. Good Friday Agreement. Agreement reached in the multi-party negotiations. 10 April 1998. Belfast. URL: <https://cain.ulster.ac.uk/events/peace/docs/agreement.htm>.
7. Gonzalez J. *Diaspora Diplomacy: Philippine Migration and its Soft Power Influences*, USA: Mill City Press, 2012. 278 p.
8. Keown G. *First of Small Nations: The Beginnings of Irish Foreign Policy in the Interwar Years, 1919–1932*. Oxford: UP.
9. Lyons T. *Diaspora Lobbying and Ethiopian Politics, Diaspora Lobbies and the US Government: Convergence and Divergence in Making Foreign Policy* / ed. Dewing J., Segura R. NYU Press, 2014.
10. Marnane D. *The Third Brigade: A History of the Volunteers/IRA in South Tipperary, 1913–1921*. Tipperary: Tipperary County Council.
11. McLoughlin P. J. *Assessing the Importance of Ideas and Agency in the Northern Ireland Peace Process* / in T.J. White (ed.), *Theories of International Relations and Northern Ireland*, Manchester, Manchester UP. 2017. P. 74–92.
12. O'Cleary C. *The Greening of the White House: The Inside Story of How America Tried to Bring Peace to Ireland*, Dublin: Gill and Macmillan, 1996.
13. Rana K. S. *21st Century Diplomacy: A practitioners's*. Continuum, USA, 2011. 392 p.
14. Smart B. *Sociology, Globalisation and Postmodernity: Comments on the Sociology for one world* thesis. *International Sociology*. 1994. Vol. 9, No. 2. P. 149–159.
15. Whelan B. *United States Foreign Policy and Ireland: From Empire to Independence, 2006. 1913–1929*. Dublin: Four Courts Press.

16. White T., Pausa E. When did the Irish-American Diaspora Make a Difference? Influencing US Diplomacy towards Northern Ireland. *Studi irlandesi. A Journal of Irish Studies*, 2019. Vol 9 (9). P. 329–346. URL: <https://doi.org/10.13128/SIJIS-2239-3978-25520>.

17. White T. J., Murphy M. C. Soft Power, Third Parties, and Promoting Peace: The Role of State and Regional Actors. *Presented at the Annual Meeting of the International Studies Association*. February 20, 2015. New Orleans, Louisiana.